

**ГЛАВНА СЛУЖБА
ЗА РЕВИЗИЈУ ЈАВНОГ СЕКТОРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

78000 Бања Лука, Бана Милосављевића 8
Република Српска, БиХ
Тел: +387 (0) 51 / 211 286
Факс: +387 (0) 51 / 211 312
e-mail: revizija@gsr-rs.org

**Извјештај о обављеној ревизији
Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске
за период 01.01.2002-31.12.2002 године**

Број: РВ042-03

Бања Лука, 30.11.2003

Садржај

Мишљење независног ревизора.....	2
1. Увод	5
1.1. Активности и законска регулатива.....	5
1.2. Рачуноводствене политике.....	6
2. Предмет, циљ и обим ревизије.....	8
3. Налази.....	8
3.1. Биланс стања.....	9
3.2. Биланс успјеха.....	13
3.3. Набавке робе, услуга и уступање радова.....	16
3.5. Накнадни догађаји.....	16
4. Закључци.....	17
4.1. Биланс стања.....	17
4.2. Биланс успјеха.....	22
4.3. Набавке робе, услуга и уступање радова.....	23
4.4. Финансијски извјештаји и имовина од приватизације.....	24
5. Препоруке.....	24
5.1. Биланс стања.....	24
5.2. Биланс успјеха.....	26
5.3. Набавке робе, услуга и уступање радова.....	27
5.4. Финансијски извјештаји и имовина од приватизације.....	27
5.6. Генералне препоруке.....	27

Мишљење независног ревизора

Ревизорском тиму
Овдје

Извршили смо ревизију биланса стања Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљем тексту Фонд ПИО РС), на дан 31.12.2002 године и одговарајућих биланса успјеха и биланса новчаних токова за пословну годину која завршава на тај дан. За наведене рачуноводствене извјештаје одговорни су органи управљања и руковођења Фонда ПИО, а наша одговорност је изражено мишљење на основу извршене ревизије.

Ревизију смо извршили у складу са Стандардима ревизије Републике Српске за јавне институције (ИНТОСАИ) и Стандардима ревизије Републике Српске. Наведени стандарди налажу да ревизију планирамо и извршимо на начин који омогућава да се у разумној мјери увјеримо да рачуноводствени извјештаји не садрже материјално значајне погрешне исказе. Ревизија укључује испитивање доказа на бази провјере узорака који поткрепљују износе и објелодањивања у рачуноводственим извјештајима. Ревизија такође укључује оцјену примјењених рачуноводствених начела и значајних процјена извршених од стране руководства, као и ревизију усклађености пословања Фонда ПИО са законима и актима којима је то пословање регулисано. Сматрамо да ревизија коју смо извршили обезбјеђује разумну сонову за наше мишљење.

Као што је наведено под тачком 3.5. и тачком 4.1.2. Извјештаја, Фонд ПИО није благовремено евидентирао документацију која се односи на градњу пословно стамбене зграде у Бијељини, и због тога претплатио извођачу радова износ од КМ 259,069.00, чија наплата је предмет судског спора пред Основним судом у Бијељини..

Као што је наведено под тачком 4.1.3. Извјештаја, Фонд ПИО није евидентирао пословни простор набављен од Приједорске банке у износу од 636,126.00 КМ, нити продају двије гараже као дио тог пословног простора.

Као што је наведено под тачком 4.1.4. Извјештаја, Фонд ПИО није ни покушао да реализује своја потраживања од Поштанске штедионице из Бања Луке по основу оснивачког улога, почетног износа од КМ 614,153.00, иако је тужена страна у спору који Поштанска штедионица води против Фонда ПИО, због раскидања уговора о дистрибуцији пензија.

Као што је наведено под тачком 4.1.4. Извјештаја, Фонд ПИО је евидентирао трошкове закупа пословног простора Филијале Требиње у износу од КМ 352,482.00, без ваљаног

документа, иако је уговор који је на снази, дефинисао трошкове закупа који су у питању, у износу од КМ 106,920.00.

Према тачкама 4.1.5. и 4.2.2. Извјештаја, Фонд ПИО није дефинисао рачуноводствене политике за евидентирање мање исказаних обавеза и трошкова за пензије у 2002 годину од око КМ 150,000,000.00 (без трошкова обраде и дистрибуције пензија), настале због евидентирања обавезе за пензије на основу висине прикупљених средстава, у односу на обавезе утврђене према важећем Закону о пензијском и инвалидском осигурању, било да је основ за утврђивање пензија нето основица на коју је уплаћен допринос за ПИО, или коефицијент додјељен према стручној спреми.

Према тачкама 4.1.5. и 4.2.2. Извјештаја, Фонд ПИО није обрачунао нити уплатио доприносе за здравствено осигурање пензионера у складу са Законом о доприносима.

Као што је наведено под тачком 4.2.2. Извјештаја, Фонд ПИО је искористио кредит Кристал банке од КМ 3,100,000.00 уз трошкове од КМ 186,929.00, и истовремено орочио депозит код Кристал банке од КМ 3,234,137.00 уз камату од КМ 29,612.00, иако је у то вријеме имао пресуду Основног суда у Бања Луци и вансудско поравнање потписано са Кристал банком, по којима је Кристал банка била обавезна да уплати Фонду ПИО средства депозита, камату од 2 % на депозит и трошкове спора.

Према тачкама 4.2.3. Извјештаја, Фонд ПИО није поштовао рачуноводствена начела и норме у погледу признавања прихода, па су износи враћених пензија у 2002 од КМ 1,360,126.00 исказани је као приход, а са друге стране, приход од компензација у износу од КМ 1,266,702.00, није исказан.

Као што је наведено у тачкама 3.5. и 4.2.3. Извјештаја, Фонд ПИО није усагласио своја потраживања према Буџету из ранијег периода, а која је, у допису ресорном Министарству за израду буџета за 2004 годину, навео у износу од КМ 206,500,000.00 (без износа који се односи на мање исплаћене пензије у 2002 у односу на износе утврђене по рјешењу).

Као што је наведено под тачкама 3.5. и 4.3. Извјештаја, Фонд ПИО није набављао робу и услуге у складу са Законом о поступку набавке робе, услуга и уступању радова, нити је обезбједио извршавање уговорених клаузула из Уговора са Дигитом за набавку апликативног софтвера и услуга обраде пензија, те су због тога, исте услуге у износу од КМ 129,000.00, плаћене два пута.

Према тачки 4.4. Извјештаја, Фонд ПИО није обавио Законом прописане активности везано за рачуноводствено евидентирање и израду финансијских извјештаја, који се односе на имовину и приход стечене у поступку приватизације државних предузаћа.

Због значаја чињеница наведених у претходним пасусима, рачуноводствени извјештаји Фонда ПИО не дају истинит и објективан приказ финансијског стања Фонда ПИО на дан 31.12.2002 године, резултата његовог пословања и новчаних токова за годину која се завршава на тај дан, у складу са Правилником о садржини појединих рачуна у контном

оквиру за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова и Рачуноводственим стандардима Републике Српске.

Као што је наведено у претходним пасусима, значајне активности органа Фонда ПИО, нису биле у складу са важећим прописима, нити су обављане ефикасно, те због тога нису ослобођене од материјалних грешака.

Бања Лука, 30.11.2003. године

Главни ревизор

1. Увод

1.1. Активности и законска регулатива

Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљем тексту Фонд ПИО РС), основан је као правно лице у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске и Одлуком Народне скупштине Републике Српске број 02-1464/93 од 30.12.1993 године, као Јавни фонд за пензијско и инвалидско осигурање РС.

На основу Обавјештења Републичког завода за статистику о разврставању јединица разврставања по дјелатностима број 8545, од 28.12.2001 године, Фонд за пензијско и инвалидско осигурање, са матичним бројем 1834134, је разврстан према Одлуци о класификацији дјелатности у подгрупу Обавезно социјално осигурање.

Према статуту Фонда ПИО, Фонд образује јединствену Стручну службу Фонда у циљу обављања управних, административних, финансијских, техничких и других послова које произилазе из функције Фонда.

Фонд је функционално и регионално организован у Централну службу Фонда ПИО и филијале са сједиштем у Бања Луци, Бијелјини, Добоју, Приједору, С.Сарајеву и Требињу.

Основне активности Фонда ПИО, дефинисане су Законом и актима Фонда и обухватају следеће активности:

- утврђивање својства осигураника у пензијском и инвалидском осигурању за лица која су законом осигурана;
- рјешавање у првом и другом степену о правима из пензијског и инвалидског осигурања у складу са законом и међународним споразумима;
- обављање претходне контроле рјешења и накнадне контроле налаза, оцјене и мишљења;
- ревизија првостепених рјешења о остваривању права из пензијског и инвалидског осигурања;
- контрола пријављивања на осигурање и вођење матичне евиденције осигураника и корисника права из пензијског и инвалидског осигурања;
- врши усклађивање и исплату пензија и новчаних накнада;
- обезбјеђује намјенско и економично кориштење средстава за пензијско и инвалидско осигурање;
- врши улагање у дугорочне и краткорочне преносиве хартије од вриједности и новчане депозите;
- обезбјеђује управљање портфељом хартија од вриједности;
- врши промјену структуре и величине портфеља;
- води посебну рачуноводствену евиденцију и припрема финансијске извјештаје о имовини из приватизације као и приходима и расходима насталим по основу трансакција и управљања том имовином;

Према Закону о пензијском и инвалидском осигурању, Средства за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања утврђених овим законом, обезбјеђују се из:

- 2) доприноса осигураника и послодаваца;
- 3) накнада Буџета Републике;
- 4) продаје друштвеног капитала и друштвених предузећа или њихових дјелова у поступку приватизације у складу са законом;
- 5) имовине којом располаже Фонд;
- 6) дивиденди на дионице издате од предузећа, установа и других институција по основу ранијих улагања средстава пензијског и инвалидског осигурања у инфраструктурне, здравствене и друге објекте;
- 7) других извора, у складу са законом и другим прописима;
- 8) приход по основу држања и трансакција са имовином од приватизације.

Према Закону о пензијском и инвалидском осигурању, средства за пензијско и инвалидско осигурање могу се користити само за намјене одређене овим законом, и то за:

- 1) исплату пензија и новчаних накнада;
- 2) преквалификацију или доквалификацију, односно одговарајуће запошљавање инвалида рада;
- 3) здравствену заштиту корисника пензија;
- 4) изградњу и адаптацију пословних објеката Фонда;
- 5) набавку опреме за рад стручне службе Фонда;
- 6) трошкове рада органа и стручне службе Фонда;
- 7) трошкове исплате пензија;
- 8) јавно информисање, сарадњу са медијима и сл. и
- 9) улагање у хартије од вриједности.

Према Закону о пензијском и инвалидском осигурању, Република обезбјеђује Фонду средства за покриће расхода по основу посебног стажа утврђеног у смислу члана 42. овог закона, као и за покриће трошкова за права која се по овом закону или другим прописима обезбјеђују само одређеним категоријама осигураника или се обезбјеђују у већем обиму у односу на остале осигуранике. Фонд води посебну евиденцију о средствима за покриће права из става 1. овог члана на основу које свака три мјесеца испоставља рачун Републици.

Органи Фонда су управни одбор, надзорни одбор и директор.

1.2. Рачуноводствене политике

Иако је Управни одбор Фонда ПИО донио Правилник о рачуноводству Фонда, основне рачуноводствене политике које су примјењене код израде финансијских извјештаја за 2002 годину, нису дефинисане тим Правилником нити другим документом.

Примјењене рачуноводствене политике Фонда ПИО, засноване су на Закону о рачуноводству РС, дјелимично су засноване на Правилнику о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова, а дјелимично су резултат опште ситуације недостатка обртних средстава потребних за финансирање права из пензијског осигурања, као и клаузула важећих Закона које се не могу примјенити у пракси. То се посебно односи на политике везане за евидентирање трошкова за пензије и обавеза за исте.

Новчана средства

Новчана средства представљају готовину на рачунима код банака и у благајни.

Потраживања

Потраживања Фонда ПИО, највећим дијелом се односе на потраживања од банака и других финансијских организација за дозначена средства за услуге конверзије и дистрибуције пензија корисницима пензија у бившим републикама СРЈ, од момента кад су средства за пензије дозначена, до момента достављања извјештаја или извода банке о реализацији уговорених услуга.

Стална средства

Стална средства се исказују по набавној вриједности (историјском трошку) ревалоризованој по стопи раста цијена на мало, уколико је иста већа од 10% у обрачунском периоду.

Амортизација се обрачунава примјеном стопа амортизације из Правилника о номенклатури основних средстава на набавну (ревалоризовану) вриједност истих у току корисног вијека трајања сталних средстава.

Основне примјењене стопе амортизације су:

Зграде	1.3 %
Опрема	7%-16.5%
Компјутери и одговарајућа опрема	20%
Аутомобили	15.5%

Према важећем правилнику о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова, амортизација терети изворе сталних средстава, што није у складу са рачуноводственим стандардом РС број 4, по којем амортизација терети трошкове.

Краткорочне обавезе и краткорочна разграничења

Највећи дио краткорочних обавеза Фонда ПИО, чине обрачунате обавезе према корисницима права из пензијског осигурања, исказане на основу прикупљених средстава од доприноса за ПИО и других извора до десетог у мјесецу за претходни мјесец.

Краткорочна разграничења представљају обавезе настале по основу неисплаћених пензија из 2000 године.

Плате и накнаде запосленим

Обрачун и исплата плата и накнада запосленим, и накнада трошкова запосленим у 2002 години, вршен је према Одлукама Директора Фонда.

Порези и доприноси на плате и накнаде запослених су обрачунати по важећим стопама пореза и доприноса из Закона о порезу на доходак грађана и Закона о доприносима.

Извори средстава

Изворе средстава чине уложени државни капитал скупа са вишком прихода (добит) распоређеним у капитал, или мањком прихода (губитак).

Приходи

Приходе Фонда ПИО, највећим дијелом, а у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чине доприноси за пензијско и инвалидско осигурање, накнаде Буџета и остали приходи, који се највећим дијелом признају на готовинском принципу, у тренутку плаћања.

Приходи евидентирани на горе описани начин, фиктивно се увећавају за враћене износе неисплаћених пензија.

Расходи

Расходи Фонда ПИО се признају у моменту кад су настали, тј. на обрачунској основи, и чине их трошкови пензија за чију исплату су прикупљена средства за исплату, трошкови техничке обраде и исплате пензија, и административни трошкови, тј. трошкови пословања Фонда ПИО.

Позитивне и негативне курсне разлике

Пословне трансакције у страним средствима плаћања током године, прерачунавају се у КМ према важећем курсу на датум сваке трансакције.

2. Предмет, циљ и обим ревизије

У складу са чланом 14. Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске (Сл. гласник РС број 18/99), Главна служба за ревизију јавног сектора РС извршила је ревизију биланса стања Фонда ПИО на дан 31.12.2002 године и одговарајућих, биланса успјеха и биланса новчаних токова који се завршавају на тај дан, и ревизију усклађености пословања Фонда ПИО, са односним законима и одлукама чија се примјена одражава на финансијске извјештаје.

Основни циљ ревизије је био да се утврди ваљаност финансијских извјештаја у ревидираном периоду у смислу истинитости, објективности и усклађености са важећим књиговодственим начелима, рачуноводственим политикама и рачуноводственим стандардима у односном периоду, а на бази тако ревидираних извјештаја ревизија усклађености пословања са прописима везаним за пословање Фонда ПИО.

Ревизија је извршена суштинским испитивањем ваљаности доказа на основу провјере узорака, интервјуа са одговорним особљем и суштинских аналитичких поступцима, у обиму који је био примјерен оцјењеном ризику настанка материјално значајне грешке за поједина салда и пословне активности.

Овом приликом Ревизија посебно жели да се захвали запосленом особљу Фонда ПИО на сарадњи.

3. Налази

Значајни налази који се односе на извршену ревизију могу се обухватити кроз следећа поглавља:

3.1. Биланс стања

- 3.1.1. Новчана средства
- 3.1.2. Краткорочна потраживања и краткорочна разграничења
- 3.1.3. Стална средства и исправка вриједности сталних средстава
- 3.1.4. Дугорочни пласмани и дугорочна разграничења
- 3.1.5. Краткорочне обавезе и кредити и краткорочна разграничења
- 3.1.6. Извори сталних средстава, губитак (мањак прихода) ранијег периода и добит (вишак прихода) текућег периода

3.2. Биланс успјеха

- 3.2.1 Трошкови бруто зарада и накнада
- 3.2.2 Трошкови пословања Фонда ПИО и трошкови пензија
- 3.2.3 Признавање прихода и односи са Буџетом

3.3. Набавка робе, услуга и уступање радова

3.4. Финансијски извјештаји и имовина од приватизације

3.5. Накнадни догађаји

3.1. Биланс стања

3.1.1. Новчана средства

- Салдо новчаних средстава Фонда ПИО, исказан у билансу стања на 31.12.2002 године, износи КМ 14,929,630.00, и највећим дијелом, у износу од КМ 14,608,625.00, односи се на новчана средства на рачунима 11 банака, и на износ од КМ 299,202.00, на девизним рачунима код 6 банака;
- Према изјави одговорних радника Фонда, избор банака за обављање новчаних трансакција, извршен је без примјене процедура Закона о поступку набавке робе, услуга и уступања радова;
- У оквиру благајничког пословања, евидентиране су уплате новчаних средстава на име накнада за издате потврде и увјерења осигураницима и корисницима права;

3.1.2. Краткорочна потраживања и краткорочна разграничења

- На рачуну краткорочних потраживања биланса стања Фонда ПИО, исказан је износ од КМ 1,552,018.00;
- У горе наведеном износу садржана су потраживања за дати аванс Стамбеној задрузи Солидарност из Требиња од КМ 1,144,519.00, за изградњу пословно стамбеног објекта Филијале Требиње у 1999 и 2000 године, износ од КМ 133,037.00, уплаћен Стамбеној задрузи ПИО Стан Пале, за изградњу пословно стамбеног објекта Филијале С. Сарајево, док се разлика највећим дијелом односи на потраживања за више плаћене обавезе према ГИК Рад Бијељина, евидентирана у 2002 години;
- На рачуну краткорочних разграничења, исказан је износ од КМ 8,698.00, који се највећим дијелом односи на унапријед плаћене трошкове осигурања имовине;

3.1.3. Стална средства и исправка вриједности сталних средстава

- У доњим табелама, приказане су промјене на сталним средствима и исправци вриједности сталних средстава у 2002 години;

Број конта	Опис	Салдо 01/01/02	Набавка	Продаја Расходовање	Прекњижења	Салдо 31/12/02
0111	Земљиште	44,338	0	0	0	44,338
0112	Грађевински објекти	27,469,976	7,310	0	170,321	27,647,607
0113	Опрема	4,031,163	454,492	-274,092	-14,855	4,196,708
0115	Остала средства-права	810,077	279,916	0	-807,008	282,985
0116	Средства у припреми	6,253,058	461,598	-48,643	-284,595	6,381,418
011	Свега набавна в.	38,608,612	1,203,316	-322,735	-936,137	38,553,056

- Амортизација се обрачунава примјеном стопа амортизације из Правилника о номенклатури основних средстава на набавну вриједност истих;

Број конта	Опис	Салдо 01/01/02	Отпис за 2002	Продаја Расходовање	Прекњижења	Салдо 31/12/02
01191	Грађевински објекти	5,515,115	356,208	0	-36,695	5,834,628
01192	Опрема	2,481,768	445,831	-251,443	0	2,676,156
01193	Остала средства-права	800,177	10,191	-31,254	-768,923	10,191
0119	Свега исправка в.	8,797,060	812,230	-282,697	-805,618	8,520,975
	Садашња вриједност	29,811,552	391,086	-40,038	-130,519	30,032,081

- У 2002 години, евидентирано је повећање набавне вриједности сталних средстава Фонда ПИО од КМ 1,203,316.00;
- Дио горе поменутог повећања набавне вриједности сталних средстава од КМ 454,492.00, највећим дијелом се односи на набавку компјутерске опреме и намјештаја;
- Дио повећања набавне вриједности сталних средстава од КМ 279,916.00, односи се на набавку софтвера за обраду пензија;
- Дио повећања набавне вриједности од КМ 461,598.00, односи се највећим дијелом на евидентирану окончану ситуацију предузеоћа Рад из Бијељине, за изграђену пословно стамбену зграду Фонда ПИО у Бијељини;
- У 2002 години, евидентирано је смањење набавне вриједности сталних средстава Фонда ПИО у укупном износу од КМ 1,258,872.00;
- Горе поменуто смањење се односи на расходовану опрему (највише компјутерску) у износу од КМ 274,092.00, на продати пословни простор у С. Сарајеву у износу од КМ 48,643.00, на искњижен пословни простор по погрешно извршеном попису сталних средстава у износу од КМ 114,274.00, и на прекњижења (исправке) на друге рачуне у оквиру главне књиге;
- На рачунима исправке вриједности сталних средстава, евидентирани су промјене које су везане за горе наведене промјене набавне вриједности сталних средстава;

3.1.4. Дугорочни пласмани и дугорочна разграничења

- У билансу стања Фонда ПИО на 31.12.2002 године, исказани су дугорочни пласмани у износу од КМ 1,829,971.00;
- У горе наведеном износу, садржани су кредити дати запосленим радницима Фонда ПИО у износу од КМ 1,064,738.00, уложена средства у банке у износу од КМ 151,079.00 и уложена средства у оснивање Поштанске штедионице Бања Лука у износу од КМ 614,153.00;
- На рачуну дугорочних разграничења, исказан је салдо од КМ 316,329.00 и односи се на евидентирани разграничени приход од камата на стамбене кредите радника од КМ 110,012.00, и унапријед плаћене трошкове закупа пословног простора у Филијали Требиње у износу од КМ 426,340.00;

3.1.5. Краткорочне обавезе и кредити и краткорочна разграничења

- У доњој табели, у структури обавеза Фонда ПИО, исказане су обавезе по основу неисплаћених пензија и накнада (обухватају обавезе за неисплаћене пензије, обавезе за допринос за здравствено осигурање пензионера и обавезе према добављачима за дистрибуцију пензија), и обавезе по основу пословања Фонда ПИО (административни трошкови);

Ред. Број	Број конта	Опис	Салдо 31/12/02
1	511	Обавезе за пензије и накнаде	26,068,744
2	511	Обавезе за дистрибуцију пензија	309,242
3	511	Обавезе за допринос за здрав.осигу.	2,774,742
4	511	Обавезе за пензије (1-3):	29,152,728
5	590	Краткорочна разграничења	110,577,526
6	5	Укупне обавезе за пензије (4+5):	139,730,254
7	531	Обавезе за кредите банака	2,016,255
8	511	Обавезе из пословања Фонда	450,677
9	541	Обавезе према запосленим	519,298
10	5	Обавезе из пословања Фонда (7-9):	2,986,230
11	5	Укупне обавезе (6+10):	142,716,484

- Обавезе за неисплаћене пензије из 2001 и 2002 године исказане су у износу од КМ 26,068,744.00, и највећим дијелом се односе на обавезе за неисплаћене пензије и накнаде у случају смрти из децембра 2002 године;
- У оквиру горе наведеног износа обавеза за пензије, исказан је износ обавеза према удружењима пензионера у РС за децембар 2002 године (на нивоу Републике и на нивоу општина) у износу од КМ 193,928.00;
- У току 2002 године, Фонд ПИО је из нето износа пензија, уплатио удружењима пензионера у РС КМ 2,568,222.00;

- Обавезе према установама за дистрибуцију пензија, исказане су у износу од КМ 309,242.00, и највећим износом од КМ 306,924.00 се односе на обавезе према Српским поштама за неисплаћене пензије у РС из децембра 2002 године;
- Обавезе за здравствено осигурање пензионера, исказане су у износу од КМ 2,774,742.00, и веће су од стварних за износ неевидентираних компензација потписаних са Фондом здравственог осигурања РС у 2002 години у износу од КМ 623,852.00, које су накнадно евидентирани у 2003 години;
- Краткорочна разграничења су исказана у износу од КМ 110,685,454.00 и односе се на обавезе за неисплаћене пензије за период јуни-децембар 2000 године (пензије, допринос за здравствено осигурање пензионера и трошкови дистрибуције пензија);
- Обавезе за кредите банака исказане су у износу од КМ 2,016,255.00, а односе се на Кредит Нове банке, који је измирен у 2003 години;
- Обавезе према добављачима Фонда ПИО, исказане су у износу од КМ 450,677.00, а састоји се од већег броја добављача са којима нису усаглашена стања на 31.12.2002 године;
- Обавезе према запосленим Фонда ПИО, исказане су у износу од КМ 519,296.00, а односе се на обрачунате бруто зараде запослених за децембар 2002 године и топли оброк за исти мјесец;

3.1.6. Извори сталних средстава, губитак (мањак прихода) ранијег периода и добит (вишак прихода) текућег периода

- Структура извора средстава са губитком ранијег (мањак прихода) и добити (вишак прихода) текућег периода, приказана је у доњој табели:

Број конта	Опис	Салдо 01/01/02	Смањење	Повећање	Салдо 31/12/02
3111	Извори сталних средстава	26,830,738	-914,907	2,169,203	28,085,034
3911	Губитак ранијег периода	-153,494,674	0	-1,911,793	-155,406,467
3911	Добит текућег периода	0	0	33,273,676	33,273,676
3	Свега извори:	-126,663,936	-914,907	33,531,086	-94,047,757

- Смањење извора сталних средстава од КМ 914,907.00, највећим дијелом од КМ 812,230.00, односи се на евидентирану амортизацију за 2002 годину, а остатак на неотписану вриједност расходованих и продатих сталних средстава
- Повећање вриједности извора сталних средстава, евидентирано је у износу од КМ 2,169,203.00, од чега се износ од КМ 1,911,793.00 као и код губитка из ранијег периода, односи на евидентирање набавки сталних средстава извршених из текућег прихода у 2001 и 2002 години;
- Разлика у повећању извора сталних средстава у односу на губитак из ранијег периода, у износу од КМ 257,410.00, највећим дијелом се односи на исправку раније евидентираних амортизација пословне зграде у Требињу;
- На 31.12.2002 године, евидентирана је добит на нивоу Фонда од КМ 33,273,676.00, а укупан пренијети губитак на нивоу Фонда, износи КМ 122,132,791.00;

3.2. Биланс успјеха

3.2.1. Трошкови бруто зарада и накнада

- Износи обрачунатих бруто зарада и накнада зарада, као и трошкови бруто накнада запослених и чланова управног и надзорног одбора, приказани су у доњој табели:

Ред. Број	Број конта	Опис	Обрачунато у 2002
1	611	Трошкови бруто плата и накнада	5,472,230
2	611	Трошкови бруто накнада	1,577,615
3	61	Укупно (1+2):	7,049,845

3.2.2. Трошкови пословања Фонда ПИО и трошкови пензија

- У оквиру трошкова Фонда, могу се диференцирати трошкови пензија, који обухватају трошкове накнада и обрачунатих пензија према прикупљеним средствима, трошкове обраде и дистрибуције пензија, и трошкове доприноса за здравствено осигурање пензионера, и трошкови који се односе на трошкове провођења пензијског осигурања (административни трошкови пословања Фонда ПИО);
- Доња табела наводи структуру трошкова Фонда ПИО за 2002 годину, како су исказани у евиденцијама Фонда:

Ред. Број	Опис	Износ КМ
1	Трошкови пензија и накнада	275,512,827
2	Трошкови дистрибуције пензија	4,487,350
3	Трошкови оприноса за з.о.пензионера	9,299,038
4	Укупни трошкови пензија (1-3):	289,299,215
5	Трошкови пословања Фонда	11,022,652
6	Укупни трошкови Фонда (4+5):	300,321,867

- Према Закону о пензијском и инвалидском осигурању РС, пензијски основ за одређивање старосне и инвалидске пензије од 01.01.2002 до 30.09.2002 године, био је коефицијент на бази стручне спреме корисника права, а од 01.10.2002 до 31.12.2002 године, пензијски основ је био просјечан нето износ плате, односно, нето основица осигурања на који је уплаћен допринос за ПИО (Сл.гл. РС 32 /00 и Сл.гл. РС 47/02);
- До 31.12.2002 године, за око 117.000 пензионера, утврђена су права по основу горе наведеног Закона, док су за остале пензионере, исплате пензија вршене на основу до тада важећег Закона, тј. на основу коефицијента додјељеног према стручној спреми корисника права;
- Због недостатка потребних евиденција, утврђивање права за око 63.000 пензионера по основу уплаћених доприноса, настављено је и у наредном периоду, а према одлуци Управног одбора Фонда ПИО;

- Током 2002 године, евидентирани су трошкови пензија и вршене исплате пензија у висини прикупљених средстава у односном мјесецу, а не према обавезама за пензије утврђеним по рјешењу у складу са важећим Законом;
- Према извјештајима достављеним ревизији, може се рећи да су разлике између износа пензија утврђених у складу са Законом, и износа исплаћених на основу прикупљених средстава у 2002 години, око КМ 150,000,000.00;
- У оквиру трошкова дистрибуције пензија, трошкови дистрибуције пензија у Југославији су процентуално и номинално највећи у односу на износе обрачунатих пензија, и према прегледаним фактурама Поштанске штедионице из Београда, а и према Уговору из 1993 и Анексу из 1994 године;
- Поштанска штедионица из Београда је фактурисала Фонду ПИО услугу дистрибуције пензија коју су радиле Поште Србије;
- Према горе наведеном уговору, Поштанска штедионица је наплаћивала услуге штампања и посредовања код дистрибуције 0.60 % од обрачунатог износа пензија, док је учешће Пошта Србије износило 2,70 % ;
- Из односа трошкова Поштанске штедионице Београд, евидентираних у 2002 години у износу од КМ 370,083.00 и трошкова обрачунатих пензија у 2002 години за подручје Србије од КМ 11,189,446.00, трошкови дистрибуције пензија износе 3,30 % у односу на износ обрачунатих пензија;
- Није јасно зашто Фонд ПИО није ажурирао Уговор са Поштанском штедионицом те на тај начин умањио трошкове дистрибуције пензија у Србији, обзиром да Српске поште фактуришу услуге дистрибуције 1,40 % , Хрватска поштанска банка 1,25 % , Поште БХ 1,50%, Хрватске поште Мостар 1 % , итд;
- По основу уговора са Хрватском поштанском банком, и обавезом Фонда ПИО по том уговору да уплаћује износ већи за 5% од обрачунатих и уплаћених пензија на име евентуалних курсних разлика куне у односу на уплату у ЕУР (раније ДЕМ), Фонд није покушао мијењати Уговор у смислу исплате пензија пензионерима у Хрватској у ЕУР, тако да евентуални трошкови или приходи конверзије иде на терет или у корист пензионера, него Фонд ПИО, по важећем уговору, сноси обавезу трошкова двоструке конверзије;
- Уговор са Новом бањалучком банком број 01-242/02, за обављање услуга конверзије и трансфера средстава пензија корисницима пензија у Југославији, Хрватској, Македонији и Црној Гори, потписан је 26.08.2002 године, на провизију од 0.7 % , иако је у том периоду био на снази уговор са Новом банком из Бијељине за обављање истих услуга уз провизију од 0.5 %;
- Према презентираним документима који се односе на обрачун доприноса за здравствено осигурање пензионера, доприноси за здравствено осигурање пензионера нису обрачунати у складу са важећим Законом о доприносима;
- У оквиру трошкова пословања Фонда ПИО, исказани су трошкови камата од КМ 889,757.00, обрачунате на кредите које је Фонд ПИО користио у 2002 години, за одржавање текуће ликвидности у износу од КМ 66,748,263.00;
- У оквиру горњег износа трошкова камата, садржан је износ од КМ 155,168.00, који је Фонд ПИО уплатио Кристал банци по уговореној каматној стопи од 11 % на годишњем нивоу, на примљена кредитна средства од 3,100,000.00 КМ, по Уговору о кредиту са Кристал банком број 6033-9-02131, од 20.05.2002 године;
- Поред горе наведеног износа камата плаћених Кристал банци, Фонд ПИО је уплатио Кристал банци провизију за обраду истог кредита у износу од КМ

- 31,761.00, тако да укупни трошкови горњег кредита Кристал банке, износе КМ 186,929.00;
- Фонд ПИО је потписао са Кристал банком Уговор о ороченом новчаном депозиту број 01-01-164/02, 23.05.2002 године, на износ од КМ 3,234,137.00, на период од годину дана, уз камату од 2 % на годишњем нивоу;
  - По основу горе ороченог депозита, Фонд ПИО је евидентирао приход од КМ 29,612.00;
  - На захтјев Фонда ПИО број 01-231/02 од 05.11.2002 године, одобрено је затварање кредита са постојећим депозитом код Кристал банке;

3.2.3. Признавање прихода и односи са Буџетом

- Фонд ПИО је у 2002 години исказао приход према доле наведеној табели:

Ред. Број	Опис	Износ КМ
1	Приходи од доприноса	296,822,751
2	Остали приходи	2,821,867
3	Грантови Владе	33,950,925
4	Укупни приходи:	333,595,549

- У оквиру прихода од доприноса Фонда ПИО, исказан је приход од КМ 57,521,385.00, који се односи на уплате Буџета по основу обавеза из Закона за поједине категорије осигураника за 2002 годину;
- Укупне уплате Буџета извршене Фонду ПИО у 2002 години, са износом евидентираних грантова од КМ 33,950,925.00, износе КМ 91,472,310.00;
- Записник о усаглашавању међусобних обавеза и потраживања између Министарства финансија и Фонда на 20.12.2002 године, наводи да је Фонд ПИО сагласан да је износ средстава за посебне намјене, за обавезе Републике према Фонду ПИО од КМ 91,472,310.00, коначан за 2002 годину;
- У оквиру исказаног прихода од доприноса са редног броја 1 Табеле, није евидентиран приход по основу компензација са Фондом здравственог осигурања РС од КМ 623,852.00 и приход по основу компензације са Приједорском банком у износу од КМ 583,429.00,
- У оквиру осталих прихода, Фонд ПИО није евидентирао приход од продаје пословног простора на Палама у износу од КМ 46,643.00, као ни приход од продаје двије гараже у Приједору, у износу од КМ 12,778.00;
- У оквиру осталих прихода, Фонд ПИО је исказао приход од враћених, неисплаћених пензија у износу од КМ 1,360,126.00;
- Због чињенице да ће по основу враћених пензија, у највећем броју случајева доћи до одлива средстава у будућем периоду, горе наведени износ се не може признати као приход, а према рачуноводственим начелима из Оквира за састављање и представљање финансијских извјештаја;

3.3. Набавка робе, услуга и уступање радова

У 2002 години Фонд ПИО је вршио набавке робе, услуга и радова укупне вриједности КМ 785,500.00 (податак се односи на стална средства), на доле описани начин:

- У оквиру горе набављене робе, прегледане су примјењене процедуре набавке компјутерске опреме вриједности КМ 275,414.00;
- Компјутерска опрема је набављена од Предузећа Дигит, путем 13 појединачних набавки, а ниједна појединачна набавка није прелазила износ од 50,000.00 КМ;
- Од 13 појединачних набавки, десет појединачних набавки је извршено директном куповином, а три појединачне набавке су извршене прикупљањем три понуде;
- Прегледане су примјењене процедуре за набавку намјештаја укупне вриједности од КМ 80,872.00;
- Намјештај је набављен путем 15 појединачних набавки, од којих је било 12 директних набавки и 3 набавке уз прикупљање три понуде;
- У 2002 години, Фонд ПИО је директном погодбом са Предузећем Дигит, уговорио набавку апликативног софтвера за обрачун пензија и услуга обрачуна пензија, укупне вриједности КМ 364,000.00 (софтвер КМ 279,916.00 и услуга КМ 84,084.00);
- Горе поменути Уговор број 01-207/02, потписан је 04.10.2002 године, а ретроактивно се односио на услуге 14 обрада пензија у периоду од 9/001 до 9/2002 године;
- Према члану 3. Уговора, Извршилац је обавезан извршити обуку кадрова Наручиоца за кориштење поменутог софтвера, као и захтјеване промјене у софтверу, у периоду од 12 мјесеци након истека Уговора;
- Према условима из Уговора, изгледа да цијена из Уговора од КМ 364,000.00 укључује порез на промет од 10 %, обрачунат и на софтвер и на услуге обрачуна пензија;
- Према рачуну Дигита број 235-Х-2002, од 08.10.2002 године, фактурисан је апликативни софтвер на износ од КМ 279,916.00;
- У горе наведеном рачуну Дигита, Дигит се позвао на изјаву Фонда ПИО број 01-09-од 07.10.2002 године, не наводећи да је у цијену урачунат порез на промет;

3.5. Накнадни догађаји

- Записник о колаудацији стамбено пословног објекта Фонда ПИО у Бијељини, број 01-257/03 од 21.05.2003 године, потписан између Извођача радова ГП РАД из Бијељине и Фонда ПИО као Инвеститора, наводи да је у окончаној ситуацији задржан износ од КМ 133,038.00, пошто је инвеститор покренуо тужбу због сумње у исправност и квалитет лифтова;
- Није јасно, нити одговорни у Фонду ПИО могу да објасне, на који начин се задржава горе поменути износ, када је у евиденцијама Фонда ПИО на 31.12.2002 године, исказана претплата према Извођачу у износу од КМ 126,031.00;
- Према Информацији Фонда ПИО, наплата горе наведених износа од КМ 259,069.00, је предмет судског спора који се води у Бијељини,

- Фонд ПИО је 26.03.2003 године, потписао Уговор са Поштанском штедионицом из Београда, број 01-153/03, којим се Фонд ПИО обавезао да ће Поштанској штедионици из Београда, плаћати накнаду за исплату пензија корисницима у Србији у износу од 1 ЕУР по партији;
- Према горњем Уговору са Поштанском штедионицом, значајно су смањени трошкови дистрибуције пензија у Србији, тако да процентуално износе око 1.30 % од обрачунатог износа пензија (до овог Уговора су износили око 3.50 % на износ обрачунатих пензија);
- Уговор о обезбјеђењу готовине за исплату пензија број 01-69/03, потписан је са Новом банком из Бијељине, 19.02.2003 године;
- Према горњем Уговору, Фонд је обавезан Новој банци уплатити 0.1 % од обрачунатих пензија ради обезбјеђења готовине за исплату пензија, иако са истом банком има потписан уговор за депозит по виђењу. Номинално би услуге обезбјеђења готовине износиле око 20,000.00 КМ мјесечно;
- Према рачунима главне књиге Фонда ПИО из 2003 године, Дигит је фактурисао Фонду ПИО услуге обраде пензија и измјене у апликативном софтверу за период октобар 2002 до фебруар 2003 године у укупном износу од КМ 129,998.00 (мјесечно КМ око 26,000.00);
- Према садржају горе наведених фактура Дигита, Фонд ПИО је у 2003 години платио Дигиту апликативи софтвер и услуге измјене апликативног софтвера, који су били уговорени и плаћени по Уговору са Дигитом број 01-207/02 из 2002 године;
- Пред Основним судом у Бања Луци, Бијељини, Брчком, Сокоцу и Зворнику, воде се спорови од којих је Фонд ПИО тужен у четири случаја, а у два случаја је Фонд тужитељ. Одговорни радник не може да процјени будући ефекат наведених спорова на финансијске извјештаје Фонда ПИО, осим у случају дуга за експроприсано грађевинско земљиште у Бијељини, за које се процјењују одливи финансијских ресурса од КМ 200,000.00;
- Према Допису Фонда ПИО број 01-482/03, од 28.08.2003 године, везано за израду Буџета за 2004 годину, поред износа средстава која се односе на обавезе Буџета за поједине категорије осигураника за 2004 годину у износу од КМ 103,272,000.00, наводе се обавезе Буџета из ранијег периода у износу од КМ 206,500,000.00 (у тај износ нису урачунате обавезе по основу мање исплаћених пензија због мање прикупљених средстава у односу на законом утврђене пензије по рјешењу, од КМ 150,000,000.00);

4. Закључци

4.1. Биланс стања

4.1.1. Новчана средства

- Приликом избора овлашћених банака за обављање новчаних трансакција Фонда, није примјењен Закон о поступку набавке робе, услуга и уступању радова, иако је било препоручено у Извјештају ревизора број РВ001-02, за пословну 2001 годину;

- Уплате накнада за издата увјерења обвезницима, евидентирани су сумарно, без прилога о извршеној контроли усаглашености појединачних уплата са бројем и врстом издатих увјерења и збирним износом евидентираним кроз односну благајну;
- Евидентирање уплаћених накнада на горе описани начин, не пружа увјерење да се Фонд ПИО осигурао од евентуалних губитака у пословању са готовином;
- Сви прегледани дневници благајничког промета нису потписани од контролора благајне, па се може рећи да се Фонд ПИО није, на прописани начин, увјерио у исправност промета поменуте благајне;

4.1.2. *Краткорочна потраживања и краткорочна разграничења*

- Фонд ПИО је потраживања од финансијских институција за више плаћена средства за исплату пензија, евидентирао у пребијеном износу обавеза, тако да су и потраживања и обавезе мање од стварних, најмање за износ исказане претплате Хрватској поштанској банци од КМ 275,028.00;
- Истовремено, Фонд ПИО је исказао, на рачуну отвореном код Хрватске поштанске банке, износ од КМ 78,493.00, а према изводу исте банке на 31.12.2002 године;
- Фонд ПИО није усагласио исказана потраживања од Хрватске поштанске банке, по горе наведеним основама;
- Фонд ПИО није евидентирао документацију која се односи на дате авансе Стамбеној задрузи Солидарност Требиње и ПИО Стан Пале, те по тој документацији укњижио стамбено пословни простор који је власништво Фонда ПИО, иако је то договорено током ревизије финансијских извјештаја Фонда ПИО за 2001 годину;
- Због неблаговременог евидентирања продаје стамбеног простора ГИК Рад Бијељина, Фонд ПИО је претплатио услуге извођења радова на пословно стамбеном објекту у Бијељини у износу од КМ 126,031.00;
- Могуће је да се горе наведени износ претплаћених радова увећа за износ који по окончаној ситуацији Фонд ПИО треба да задржи до отклањања недостатака утврђених Записником о примопредаји (види тачку 4.1.3.);
- Није рађена старосна анализа краткорочних потраживања, нити су дефинисане рачуноводствене политике везане за исто, па се може рећи да постоји резерва у односу на потраживања Фонда ПИО из ранијег периода у износу од КМ 31,542.00;

4.1.3. *Стална средства и исправка вриједности сталних средстава*

- Фонд ПИО је евидентирао набавку софтвера за обраду пензија и извршио плаћање истог у укупном износу од КМ 279,916.00, иако није извршен технички пријем истог, а према члану 3. Уговора са Дигитом;
- Фонд ПИО није евидентирао повећање набавне вриједности грађевинских објеката у складу са Правилником о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, градова и општина, буџетских фондова и јавних фондова;
- Фонд ПИО није обезбједио документацију за технички пријем грађевинских објеката у Бијељини и у С. Сарајеву током 2002 године, иако је исто препоручено у Извјештају ревизора за 2001 годину;

- Везано за горе наведене објекте, није извршена подјела грађевинског објекта у Бијељини на стамбени и пословни дио, иако је процес приватизације станова који се налазе у истом објекту највећим дијелом окончан;
- Везано за изграђени пословни простор у С. Сарајеву, није урађен записник између Фонда ПИО и Електропривреде С. Сарајево, о међусобним обавезама из уговора о финансирању наведеног пословног простора;
- Фонд ПИО је продао пословни простор Филијале С. Сарајево у укупном износу од КМ 48,643.00, иако није обезбјеђена ваљана одлука Управног одбора Фонда, а према Статуту Фонда;
- Фонд ПИО није обрачунао амортизацију у 2002 години на пословни простор у Бијељини и С. Сарајеву, иако је исти у функцији;
- Фонд ПИО није евидентирао набављени пословни простор из уговора са Приједорском банком у износу од КМ 636,126.00, који је плаћен компензацијом у износу од КМ 583,429.00 и готовински у износу од КМ 52,732.00;
- Уговор који се односи на набавку горепоменутог пословног простора Приједорске банке, наводи квадратуру набављеног пословног простора која се разликује у односу на квадратуру наведену у Записнику Комисије за примопредају пословног простора;
- Фонд ПИО није обезбједио ваљану документацију за евидентирање набављеног пословног простора из Уговора са Приједорском банком;
- Фонд ПИО није евидентирао продају двије гараже које је стекао по основу Уговора са приједорском банком, иако су средства уплаћена у 2002 години, а ни куповина истих није евидентирана у пословним књигама Фонда;
- Упоредним прегледом евиденција сталних средстава из Информације правног сектора из јула 2002 године, са аналитичким евиденцијама сталних средстава, очигледно је да значајна површина пословног простора Фонда ПИО, домова пензионера, клубова пензионера и станова, није евидентирана у пословним књигама Фонда ПИО, нити количински нити вриједносно, а такође, није прибављен ни документ о власништву Фонда ПИО над истим простором;
- Процјена сталних средстава није извршена од стране овлашћених процјенитеља, ради исказивања сталних средстава по реалној, фер вриједности у складу са рачуноводственим стандардом РС 16 – Некретнине, постројења и опрема;
- Неопходност процјене се посебно односи како на пословни простор који у укупној нето вриједности сталних средстава Фонда ПИО износи КМ 21,812,979.00 (без зграда у Бијељини и С. Сарајеву, и објеката који нису евидентирани), и који је евидентиран у периоду инфлаторних кретања када се набавна вриједност и исправка вриједности сталних средстава ревалоризовала примјеном коефицијента раста цијена на мало, тако и на пословни простор који треба бити евидентиран у будућем периоду;
- Због горе наведеног, не може се са сигурности рећи дали је вриједност сталних средстава ревалоризованих у ранијем периоду према индексу раста цијена на мало, и реална, фер вриједност сталних средстава;
- Нису прибављени власнички листови за пословне објекте Фонда ПИО нето књиговодствене вриједности КМ 21,812,979.00 (без зграда у Бијељини и С.Сарајеву), нити за пословни простор који није евидентиран у књиговодственим

евиденцијама Фонда ПИО, а који је према Информацији правне службе власништво Фонда, из чега проистиче питање реалности исказане вриједности пословног простора по основу власништва;

- Управни одбор Фонда ПИО је усвојио Елаборат о извршеном попису имовине и обавеза, иако попис, као веома значајан вид општих контрола, није урађен у складу са Правилником о начину и роковима вршења пописа и усклађивања књиговодственог стања са стварним стањем;

4.1.4. Дугорочни пласмани и дугорочна разграничења

- Постојање исказаних дугорочних пласмана у банке у износу од КМ 151,079.00, односи се на потраживање од Привредне банке Сарајево, која је у поступку приватизације, била обавезна да обавезе и потраживања од државних институција искњижи у пасивни подбиланс;
- Фонд ПИО није уложио довољан напор да би утврдио тачан износ уложених средстава у оснивање Поштанске штедионице од КМ 614,153.00, која проистичу из Уговора о оснивању Поштанске штедионице из 1997 године, као и начин на који реализовати та права по истом Уговору, иако је тужена страна у спору који Поштанска штедионица води против Фонда ПИО, због раскидања уговора за дистрибуцију пензија;
- Уложена средства у адаптацију Основне школе у Требињу нису евидентирана у складу са документацијом која је могла послужити као основа за евидентирање (Записник Комисије за процјену извршених радова и Извјештај ревизора о прегледу инвестиционе изградње истог објекта), као што је препоручено у Извјештају ревизора за 2001 годину;
- Евидентирање трошкова закупа за период 1997-2002 године, који се односе на закупљени простор Основне школе у Требињу, није у складу са важећим Уговором број 162/94;
- Према горе наведеном важећем Уговору, трошкови закупа Филијале Фонда ПИО у Требињу, у периоду 1997-2002 године, требали су бити евидентирани у износу од КМ 106,920.00, а не у износу од 352,482.00 КМ;
- Резултат горе наведених погрешних евиденција су, не само неистинити финансијски извјештаји, него и могући финансијски одливи Фонда ПИО у будућем периоду, кроз раније отписана дугорочна улагања извршена у прошлости (није узета у обзир ни временска димензија новца);

4.1.5. Краткорочне обавезе и кредити и краткорочна разграничења

- Обавезе према пензионерима у 2002 години, настале из права на пензију утврђеног према важећем Закону, било на основу уплаћених доприноса или на основу стручне спреме, евидентирани су и исказане према износима прикупљених средстава за пензије у односном мјесецу;
- Због горе наведеног, обавезе за пензије су евидентирани у износу мањем од износа који су Законом утврђени као право на пензију, за најмање КМ 150,000,000.00 (без трошкова обраде и дистрибуције пензија);

- Поред горе наведеног, обавезе према пензионерима за неисплаћене пензије, исказане су у износу мањем од стварног за КМ 275,028.00, колико најмање износе евидентирана потраживања према финансијским институцијама за више плаћене износе пензија у односу на обрачунати износ пензија, а које су исказиване у пребијеном износу обавеза;
- Из генерисаних извјештаја рачунског центра који се односе на мјесечне обрачуне пензија и накнада, није могуће видјети који износи се односе на накнаде исплаћене у случају смрти;
- Дио накнада пензионерима у случају смрти, који се исплаћује преко Удружења пензионера, исказан је у износу од КМ 276,200.00;
- Ревизији нису предочене написане процедуре и политике за остваривање права на накнаду у случају смрти, када се та накнада остварује кроз мјесечне обрачуне пензија, када се накнада остварује преко Удружења пензионера, те на који начин су пензионери обавјештени о могућности избора за кориштење накнаде;
- Ревизији нису предочене сагласности пензионера са подручја РС, да им се из нето износа пензија обустављају износи чланарина за Удружења пензионера у РС, а које се обустављене у 2002 години у укупном износу од КМ 2,568,222.00;
- Ревизији није предочен документ који дефинише обавезе Удружења пензионера проистекле из примљених чланарина, трошкове Удружења који ће бити финансирани из уплаћених чланарина, користи које ће пензионери имати од активности удружења које се финансирају из чланарина, критерије за кориштење уплаћених средстава од стране пензионера, транспарентност око користи пензионерима из чланарина, извјештаје које су обавезна Удружења достављати ради правдања утрошених средстава, итд;
- Изгледа да је допринос за здравствено осигурање пензионера у 2002 години, обрачунат и евидентиран у износу мањем од законом прописаног, а према прегледаној документацији која је служила као основа за евидентирање доприноса за здравствено осигурање, допринос за здравствено осигурање пензионера бивших република бивше СРЈ, није обрачунат ни евидентиран;
- Обавезе за здравствено осигурање пензионера, процентуално су веће од обавеза за неисплаћене пензије, што упућује на чињеницу да се доприноси за здравствено осигурање пензионера не уплаћују у складу са Законом о доприносима, тј. истовремено са исплаћеном накнадом;
- Према изјави одговорних радника, обавезе и потраживања Фонда на 31.12.2002 године, нису усаглашене са добављачима, као ни са Фондом здравственог осигурања по основу доприноса за здравствено осигурање пензионера;

4.1.6. Извори сталних средстава, губитак (мањак прихода) ранијег периода и добит (вишак прихода) текућег периода

- Евидентирање набавке грађевинских објеката финансиране из текућег прихода, није извршено у складу са Правилником о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова;

- Као што је наведено под тачком 4.1.3., Фонд ПИО није обрачунао нити евидентирао амортизацију пословних зграда у Бијељини и у С. Сарајеву, иако су исте у функцији;
- Фонд ПИО није евидентирао набављени пословни простор из уговора са Приједорском банком у износу од КМ 636,126.00, који је плаћен компензацијом у износу од КМ 583,429.00 и готовински у износу од КМ 52,732.00;
- Уговор који се односи на набавку горепоменутог пословног простора Приједорске банке, наводи квадратуру набављеног пословног простора која се разликује у односу на квадратуру наведену у Записнику Комисије за примопредају пословног простора;
- Фонд ПИО није обезбједио ваљану документацију за евидентирање набављеног пословног простора из Уговора са Приједорском банком;
- Фонд ПИО није евидентирао продају двије гараже које је стекао по основу Уговора са приједорском банком, иако су средства уплаћена у 2002 години, а ни куповина истих није евидентирана у пословним књигама Фонда;
- Упоредним прегледом евиденција сталних средстава из Информације правног сектора из јула 2002 године, са аналитичким евиденцијама сталних средстава, очигледно је да значајна површина пословног простора Фонда ПИО, домова пензионера, клубова пензионера и станова, није евидентирана у пословним књигама Фонда ПИО, нити количински нити вриједносно, а такође, није прибављен ни документ о власништву Фонда над истим простором;
- Процјена сталних средстава није извршена од стране овлашћених процјенитеља, ради исказивања сталних средстава по реалној, фер вриједности у складу са рачуноводственим стандардом РС 16 – Некретнине, постројења и опрема;
- Неопходност процјене се посебно односи на пословни простор који у укупној нето вриједности сталних средстава Фонда ПИО износи КМ 21,812,979.00 (без зграда у Бијељини и С. Сарајеву), и који је евидентиран у периоду инфлаторних кретања када се набавна вриједност и исправка вриједности сталних средстава ревалоризовала примјеном коефицијента раста цијена на мало;
- Због горе наведеног, може се рећи да све пословне промјене и трансакције на изворима сталних средстава нису обухваћене у складу са Оквиром за финансијско извјештавање и Правилником о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова;

4.2. Биланс успјеха

4.2.2. Трошкови пословања Фонда ПИО и трошкови пензија

- Нити су у главној књизи Фонда ПИО, нити у помоћним евиденцијама, исказани трошкови и обавезе према пензионерима по основу мање исплаћених пензија у 2002 години, у односу на износе пензија утврђене по основу важећег Закона, од око 150,000,000.00 КМ;
- Трошкови доприноса за здравствено осигурање пензионера, нису обрачунати нити су уплаћени у складу са Законом о доприносима;

- Фонд ПИО је користио кредите банака по различитим каматним стопама, од 10 % до 20 % на годишњем нивоу;
- Није јасно зашто је Фонд ПИО потписао Уговор о кредиту са Кристал банком, и искористио кредитна средства по истом уговору у износу од 3,100,000.00 КМ уз трошкове од КМ 186,929.00 а орочио депозит по виђењу од КМ 3,234,137.00 на годину дана уз приход од КМ 29,612.00, када је већ имао пресуду Основног суда у Бања Луци број ПС-1508/01 и вансудско поравнање потписано са Кристал банком, по којима је Кристал банка била обавезна да уплати Фонду ПИО депозит од КМ 3,162,969.00, камату од 2 % на депозит и трошкове спора;
- Према Допису Развојне банке Југоисточне Европе број 10874/02, од 30.12.2002 године, којим иста Банка једнострано раскида Уговор о револвинг кредиту број 110/2002, закључен са Фондом ПИО 09.07.2002 године, због тога што Фонд ПИО није тражио пласмане по наведеном кредиту од јула мјесеца, изгледа да је постојала могућност задуживања Фонда код других банака;

4.2.3. Признавање прихода и односи са Буџетом

- Због непрецизних записника који се потписују између Министарства финансија и Фонда ПИО, везано за усаглашавање међусобних обавеза и потраживања, није могуће рећи колике су усаглашене обавезе Буџета РС према Фонду ПИО на 31.12.2002 години;
- Фонд ПИО није успоставио контролу исправности документације и евиденција, поступака и поштовања рачуноводствених начела и норми, што је довело до исказивања прихода од КМ 1,360,126.00, који не представља приход;
- Истовремено, није евидентиран приход од стварних пословних догађаја, који су довели до притицања средстава у Фонд ПИО, у износу од КМ 1,266,702.00;
- Основне интерне контроле које се односе на усклађивање евиденција главне књиге са аналитичким евиденцијама прихода, као ни контроле повезаних рачуна, нису рађене у 2002 години;

4.3. Набавка робе, услуга и уступање радова

- Набавку робе и услуга у 2002 години, Фонд ПИО није радио у складу са Законом о набавци робе, услуга и уступању радова;
- Због непримјењивања горе наведеног Закона, нису обезбјеђени докази који ће потврдити да су активности набавке обављене ефикасно;
- Иако ревизији није предочен детаљан план набавке сталних средстава за 2002 годину, може се рећи да је велики број сукцесивних набавки исте робе, на износе мање од КМ 50,000.00, рађен да би се избјегла обавеза расписивања јавног огласа, а за директне набавке није тражена сагласност Министра финансија;
- Фонд ПИО није обезбједио извршавање уговорених клаузула из Уговора са Дигитом број 01-207/02, за набавку апликативног софтвера и услуга обраде пензија, што је изазвало нове трошкове Фонда ПИО у 2003 години, у износу од КМ 129,998.00 (види тачку 3.3 Извјештаја);

- Према садржају Уговора са Дигитом и рачуна Дигита за испоруку апликативног софтвера, изгледа да је Дигит фактурисао износ који укључује порез на промет од око КМ 25,000.00, а исти није уплатио Буџету;

4.4. Финансијски извјештаји и имовина од приватизације

- Фонд ПИО није водио рачуноводствену евиденцију нити припремио финансијске извјештаје који се односе на имовину од приватизације државних предузећа, што је био обавезан према Закону о пензијском и инвалидском осигурању;

5. Препоруке

5.1. Биланс стања

5.1.1. Новчана средства

- Да се на нивоу Фонда ПИО, примјени Закон о поступку набавке робе, услуга и уступању радова, приликом избора банака за обављање банкарских услуга за све организационе дијелове Фонда ПИО;
- Да се обезбједи писане процедуре за контролу благајничког пословања уплата накнада за издата увјерења, чија ће примјена осигурати одговарајућу документацију, евидентирање и извјештавање о тачности поменутих евиденција, као и редовну примјену тих процедура;

5.1.2. Краткорочна потраживања и краткорочна разграничења

- Да се хитно изврши усаглашавање потраживања са Хрватском поштанском банком по основу различитих евиденција у пословним књигама Фонда ПИО, те на бази добијених сазнања, изврши неопходна корекција;
- Да се хитно изврши евидентирање документације која се односи на градњу пословно стамбених објеката од Стамбених задруга Солидарност Требиње и ПИО Стан Пале, чији је оснивач био Фонд ПИО, те да се на тај начин правдају аванси дати истим;
- Да се на основу ваљане документације, изврши евидентирање финансираног пословно стамбеног простора у аналитичку евиденцију сталних средстава Фонда ПИО;
- Да се на основу горе поменуте документације, прибаве посједовни и власнички листови за пословно стамбене објекте у питању;

--

5.1.3. Стална средства и исправка вриједности сталних средстава

- Да се изврши клаузула из Уговора са Дигитом, везано за потписивање Протокола о техничком пријему набављеног софтвера од КМ 279,916.00;
- Да се прибави сва неопходна документација за евидентирање грађевинских објеката у Бијељини и С. Сарајеву у складу са Правилником о примјени контног оквира за

кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова, те да се на исте обрачуна амортизација у складу са прихваћеном рачуноводственом политиком;

- Да се евидентирају сви грађевински објекти који су према Информацији правне службе Фонда ПИО, власништво истог;
- Да се не врши продаја сталних средстава без ваљане одлуке Управног одбора, а да се за продати пословни простор у С. Сарајеву, прибави одлука која ће својим садржајем потврдити да је Управни одбор пио упознат са активностима Директора;
- Да се утврди величина купљеног пословног простора Приједорске банке, те да се као таква и евидентира;
- Да се прибаве ваљани докази о реалности исказане вриједности сталних средстава за које није рађена процјена, а који су набављени у ранијем периоду, као и власништва над исказаном вриједности непокретне имовине;

5.1.4. Дугорочни пласмани и дугорочна разграничења

- Да се уз помоћ Владе РС, Српских пошта и Поштанске штедионице из Бања Луке, утврди тачан износ оснивачког улога Фонда ПИО уплаћен у 1998 години у износу од КМ 614,153.00, који проистиче из Уговора о оснивању Поштанске штедионице, као и права Фонда ПИО по том основу;
- Да се са Буџетом РС, усагласи постојање дугорочног улагања Фонда ПИО у Привредну банку Сарајево у износу од КМ 151,079.00, те поступи у складу са истим;
- Да се хитно коригују евиденције које се односе на адаптирану Основну школу у Требињу, у складу са постојећом документацијом, а да се у случају потписивања Анекса са Скупштином општине Требиње, ради преуговарања цијене закупа издатог пословног простора, уобзире временска димезија уложених средстава од момента улагања до момента евидентирања сваког закупа;

5.1.5. Краткорочне обавезе и кредити и краткорочна разграничења

- Да се уз сагласност Владе РС, дефинишу рачуноводствене политике за рачуноводствено обухватање износа мање исплаћених пензија у односу на Законом утврђене пензије, те у складу са истим, евидентирају утврђене разлике;
- Да се дефинишу политике и процедуре које се односе на исплате накнада пензионерима у случају смрти, које ће осигурати информисаност пензионера о њиховим правима по основу накнада у случају смрти;
- Обзиром да је Фонд ПИО обустављао пензионерима са подручја РС чланарине Удружењима пензионера у РС из нето износа исплаћених пензија, без претходно прибављене писмене сагласности самих пензионера, неопходно је да Фонд ПИО, са Удружењима пензионера, хитно дефинише права и обавезе која проистичу из прикупљених средстава, како за Удружења пензионера и пензионере, тако и за Фонд ПИО, те да тако дефинисане односе учини доступним пензионерима, обезбјеђујући при томе, њихову сагласност на обустављање чланарина;

- Да информациони систем Фонда ПИО, обезбједи квалитетне извјештаје у односу на обрачунате накнаде пензионера, који ће обезбједити пословање Фонда ПИО у складу са Законом;
- Да се доприноси за здравствено осигурање пензионера, обрачунају и уплате у складу са важећим Законом о доприносима;
- Да се са Фондом здравственог осигурања РС, хитно усагласе обавезе по основу здравственог осигурања пензионера, те да се у будућности, редовно проводе поступци конфирмација салда, као вид општих интерних контрола;
- Да се обавезе и потраживања евидентирају и искажу у складу са Правилником о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова;

5.1.6. Извори сталних средстава, губитак (мањак прихода) ранијег периода и добит (вишак прихода) текућег периода

- Да се пословне промјене евидентирају у складу са рачуноводственим начелима из Оквира за финансијско извјештавање и Правилником о примјени контног оквира за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова, буџетских фондова и јавних фондова;

5.2. Биланс успјеха

5.2.2. Трошкови пословања Фонда ПИО и трошкови пензија

- Да се уз сагласност Владе РС, дефинишу рачуноводствене политике за рачуноводствено обухватање износа мање исплаћених пензија у односу на Законом утврђене пензије, те у складу са истим, евидентирају утврђене разлике;
- Да се трошкови доприноса за здравствено осигурање пензионера, обрачунају и уплате у складу са Законом о доприносима;
- Да се хитно дефинишу услуге финансијских институција неопходне Фонду ПИО за ефикасно обављање пословних активности (депозити по виђењу, конверзија, текући рачуни пензионера, дознаке у иностранство, итд.), као и критерији за оцјену таквих услуга, те да се уз примјену Закона о поступку набавке робе, услуга и уступања радова, изабере најповољнија институција-е;

5.2.3. Признавање прихода и односи са Буџетом

- Да се усагласе обавезе Буџета РС према Фонду ПИО и дефинишу записником, уз кориштење рачуноводствено признатих термина;
- Да се приходи евидентирају на основу ваљаног документа и дефинисане и усвојене рачуноводствене политике, када је у питању евидентирања прихода од враћених пензија;
- Да се дефинишу и успоставе основне интерне контроле, које ће осигурати евидентирање документације која одражава стварне пословне догађаје, као и

благовремено усклађивање евиденција главне књиге са аналитичким евиденцијама;

5.3. Набавка робе, услуга и уступање радова

- Да се од Дигита тражи враћање плаћених износа за апликативни софтвер и услуге обраде пензија, које је Дигит био обавезан извршити по Уговору из 2002 године, а који су још једном наплаћени у 2003 години (око 129,000.00 КМ);
- Да се од Дигита захтјева враћање уплаћених средстава пореза на промет на купљени апликацијски софтвер (око 25,000.00 КМ), за који се, на основу фактуре Дигита, може рећи да није уплаћен Буџету;

5.4. Финансијски извјештаји и имовина од приватизације

- Да се хитно усвоје рачуноводствене политике везано за рачуноводствено обухватање и исказивање имовине од приватизације државног капитала у предузећима, те на основу основу истих, евидентирати и исказати имовину и активности Фонда ПИО у финансијским извјештајима;

5.6. Генералне препоруке

- Да се органи Фонда ПИО, надлежно Министарство и Влада РС, ангажују у запошљавању менаџмента Фонда ПИО, који ће у организацијском и функционалном обављању активности Фонда ПИО, осигурати примјену важећих Закона и већу ефикасност у извршавању истих активности;
- Да менаџмент Фонда ПИО изврши оцјену ризика од настајања значајних грешака у пословању Фонда ПИО, те као резултат истог, дефинише интерне контроле које ће у будућности спријечити настајање погрешне документације, погрешно евидентирања исте и погрешно извјештавање, и које ће благовремено отклонити настале неправилности;